

Koninklijke Bibliotheek
van België

Jaarverslag
2013 - 2014

Voorwoord

In dit jaarverslag vindt u het overzicht van de activiteiten en de werking van de Koninklijke Bibliotheek van België voor de jaren 2013 en 2014. Jaarverslagen bevatten doorgaans heel wat lijstjes en cijfers, ook in dit verslag ontkomt u er niet aan. Het verslag wil u tegelijkertijd laten kennismaken met de rijke collectie van de instelling en de manier waarop de Bibliotheek haar opdracht, i.e. het Belgisch literair en cultureel erfgoed verwerven, beheren en ontsluiten, vandaag vorm geeft in

een steeds wijzigende context. De Koninklijke Bibliotheek stemt haar beleid af op haar bezoekers, op de erfgoed- en cultuurgemeenschap, de wetenschappelijke wereld en de overheid. Het zijn actoren die de voorbije twee jaar één voor één te maken kregen met heel wat fundamentele wijzigingen en nieuwe uitdagingen, niet in het minst door het aantreden van nieuwe bestuursploegen op federaal en gemeenschapsniveau. De stijgende bezoekersaantallen en

dalende consultaties in de leesalen bevestigen een tendens bij de bezoekers die zich sinds vijf jaar sterk manifesteert in alle bibliotheken en in het bijzonder in de Koninklijke Bibliotheek van België. Waar vroeger quasi elke student – of toch zeker studenten in de menswetenschappen – uren en uren grasduinde in de collecties van de Bibliotheek, zien we dat gebruikers verwachten dat ze vandaag op elk moment en op elke plaats welke informatie ook kunnen raadplegen. Het

digitaliseren van de collectie stond in 2013 en 2014 daarom opnieuw hoog op de agenda van de instelling. Dankzij tal van nationale en internationale samenwerkingsprojecten met vooraanstaande partners uit de erfgoed- en bibliotheeksector slaagde de Koninklijke Bibliotheek er de voorbije twee jaar opnieuw in een belangrijk deel van haar rijke collectie digitaal te ontsluiten. Het leeuwendeel, meer dan 15.000 documenten, goed voor 180.000 scans, werd de voorbije jaren gedigitaliseerd in het kader van European Collections 1914-1918. Dit project werd in april 2014, na drie jaar, afgerond. Deze inspanningen resulteerden in wat vandaag kan worden beschouwd als de belangrijkste online bron van origineel bronnenmateriaal uit de Eerste Wereldoorlog in Europa.

De Koninklijke Bibliotheek wil met dit digitaliseringsbeleid niet enkel de toegankelijkheid van haar erfgoed verbeteren, maar digitaliseert in de eerste

plaats om haar collectie in de meest ideale omstandigheden te kunnen bewaren. Binnen deze context werd in mei 2013 de cel Preservering en restauratie opgericht. Deze cel wil een ambitieus restauratieprogramma op gang brengen om de kostbaarste werken binnen de collectie onder handen te nemen.

De Koninklijke Bibliotheek verwelkomde in 2013 en 2014 opnieuw 173.484 bezoekers in de leeszalen en meer dan 20.000 cultuurliefhebbers op haar talrijke evenementen. Van een oord van contemplatie en onderzoek evolueert de instelling naar een plek van culturele en intellectuele uitwisseling. Een plaats waar we innoverend onderzoek willen delen met de sector en stimuleren tijdens studiedagen, een breed publiek de schatten van het Belgisch patrimonium willen laten ontdekken en de culturele en literaire neerslag willen bewaren en beheren voor toekomstige generaties. In dit verslag leest u de resultaten van

de inspanningen die de Koninklijke Bibliotheek de voorbije twee jaar leverde om die opdracht te vervullen. In de loop van 2013 en 2014 versterkte de Bibliotheek zich met drie directeurs, i.e. een directeur Ondersteunende diensten, een Operationeel directeur Hedendaagse verzamelingen en een Operationeel directeur Erfgoedverzamelingen. Hierbij is de bestuursploeg compleet en de organisatie gewapend om haar gidsrol op te nemen binnen het erfgoed- en bibliotheeklandschap in België. Dit jaarverslag levert het bewijs van de dynamiek en het engagement waarmee de Koninklijke Bibliotheek deze ambitie wil waarmaken. Een verdienste van het voltallige personeel, dat ik hierbij dan ook van harte wil bedanken. Veel leesplezier!

Patrick Lefèvre

Inleiding

De Koninklijke Bibliotheek van België is de nationale wetenschappelijke bibliotheek van België. Ze speelt een essentiële rol in het vrijwaren van het historisch, wetenschappelijk en literair geheugen van het land. De basisopdracht van deze instelling bestaat erin om belangrijk en omvangrijk hedendaags cultureel erfgoed te verwerven,

te bewaren, te beheren en te ontsluiten. Als publieke dienstverlener verzekert ze de toegang tot haar unieke collectie.

De collectie van meer dan 7 miljoen documenten, die via het wettelijk depot jaarlijks aangroeit met gemiddeld 55.000 werken, vormt als het ware de literaire voetafdruk van ons

land. Belgische uitgeverijen zijn sinds 1965 verplicht om één exemplaar (vandaag twee) van elke publicatie te deponeren bij de Koninklijke Bibliotheek. Het nationaal erfgoed wordt verder aangevuld dankzij een uitgekend aanwinstenbeleid.

Onderzoeken en innoveren

Kennis delen

**Literair en historisch
geheugen**

p. 8

Preserveren en restaureren

Digital Humanities

Wettelijk depot

E-depot

Schenken

**Literaire
voetafdruk**

p. 20

Aankopen

Langdurige bruiklenen

**Studenten
en onderzoekers**

**Op ontdekking,
bij ons en elders**

p. 26

**Cultuurliefhebbers
en toeristen**

Organisatie

75.000 m²

295 personeelsleden

6.491 k€ jaarlijkse dotatie in 2013
en 7.223 k€ in 2014

De collecties

7.000.000 volumes
en documenten
150 km rekken
650 plaatsen in leeszalen
+/- 110.000 documenten
ontvangen via wettelijk depot
in 2013 en 2014

*Een indrukwekkende en
voornamelijk plek waar
7 miljoen documenten
op ca. 150 km rekken zijn
samengebracht.*

(RTL-TVI, 28.04.2013)

Publiek

173.484 bezoekers
in 2013 en 2014
22.713 deelnemers
aan educatieve activiteiten

*Koninklijke Bibliotheek van
België, belevingsbibliotheek
avant la lettre.*

(De Morgen, 27.08.2014)

Literair geheugen

Boven alles blijft de Koninklijke Bibliotheek een wetenschappelijke instelling die het Belgisch patrimonium bewaart, onderzoekt en toegankelijk maakt voor het publiek. In heel wat onderzoeksdomeinen speelt de Bibliotheek een belangrijke rol en verschillende van haar collecties en fondsen gelden als uiterst befaamd en dit zowel op nationaal als internationaal vlak.

Onderzoeken en innoveren

In het hart van Brussel bewaart, beheert en bestudeert de Koninklijke Bibliotheek erfgoed van wereldfaam. Wetenschappelijk onderzoek en kennis staan garant voor innovatie en vooruitgang. In 2013 en 2014 nam de Bibliotheek opnieuw het voortouw in tal van innoverende wetenschappelijke projecten waarbij de collectie en toekomstige uitdagingen binnen de sector centraal staan.

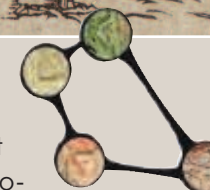
AGORA *Drawings on the Web*

In oktober 2012 lanceerde het Prentenkabinet het AGORA-project 'Drawings on the web. De tekeningenverzameling van de Koninklijke Bibliotheek van België: identificatie en valorisatie via het web' in samenwerking met de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, het Rijksmuseum in Amsterdam en de Fondation Custodia in Parijs. Dit onderzoeksproject behelst de wetenschappelijke studie, de beschrijving en de digitalisering van de 3.500 oude tekeningen (werken van kunstenaars geboren vóór 1780) die het Prentenkabinet bewaart. In 2014 werden 1.204 gescande tekeningen intern gedigitaliseerd. De hele digitale collectie komt in 2015 online.

CARTESIUS

Cartesius neemt zich voor het cartografisch erfgoed van de Koninklijke Bibliotheek van België, het Rijksarchief in België, het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en het Nationaal Geografisch Instituut samen te brengen via een unieke portalsite op internet. Het doel bestaat erin om vlot en snel toegang te bieden tot de cartografische collecties. In 2013 en 2014 werden de voorbereidende werkzaamheden voortgezet met de toevoeging van metadata en de digitalisering van duizenden kaarten, meer bepaald voor de kadastrale matrijzen van de plannen van Christian Popp of voor 66 kaarten met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog die werden gedigitaliseerd in het kader van Europeana Collections 1914-1918. Ongeveer 20 microfilmrollen (12.000 scans) werden gedigitaliseerd in 2014; zo kan de verwerking van de hele POPP-collectie worden voltooid en kan deze collectie in 2015 online beschikbaar worden gesteld via de algemene catalogus.

Digitalisering van eeuwenoude herbaria

Het project 'Herbarii Bruxellenses' werd in 2014 gelanceerd en krijgt subsidies van het Fonds Pastoor Manoël de la Serna van de Koning Boudewijnstichting. Het heeft betrekking op de restauratie en de wetenschappelijke ontsluiting van een verzameling van vijftien herbaria uit de 17de eeuw die het Handschriftenkabinet bewaart. Het zijn uiterst waardevolle boeken voor de geschiedenis van de wetenschappen, meer bepaald voor de plantkunde en de geneeskundige praktijken in onze gewesten in de barokke tijd.

Kennis delen

Het wetenschappelijk onderzoek binnen de instelling en de daarbij horende resultaten worden zoveel mogelijk gedeeld met de academische wereld, de erfgoedsector en het brede publiek. Naast tal van publicaties organiseerde de Bibliotheek in 2013 en 2014 in samenwerking met allerhande lokale, nationale, internationale, culturele en academische partners verschillende congressen, studiedagen en workshops.

Colloquia, studiedagen en workshops

- SCHIMMEL, EEN NIET TE OVERWINNEN VIJAND? DECONTAMINATIE EN PREVENTIE - 18.02.2013
- GEBRUIK EN OMLOOP VAN MUNTEN IN DE LAGE LANDEN TIJDENS DE MIDDELEEUWEN - 24.05.2013
- ART, KNOWLEDGE AND COMMERCE - 06.06.2013
- MUSICAL LIFE IN BELGIUM DURING THE SECOND WORLD WAR - 10.10.2013 > 12.10.2013
- URBAN VERSUS RURAL CONTEXTS : DIFFERENCES OF MONETIZATION FROM ANCIENT GREECE TO THE EARLY MIDDLE AGES - 16.05.2014
- AUGUSTUS THROUGH THE AGES - 06 > 08.11.2014
- INTERNATIONAL SYMPOSIUM & CONCERTS BÉLA BARTÓK: FROM YOUTH TO EARLY MATURITY - 06 > 08.11.2014
- HET ITALIAANSE BOEK IN DE OUDE NEDERLANDEN EN IN HET PRINSBISDOM LUIK TIJDENS DE EERSTE MODERNITEIT (16DE-17DE EEUW) - 12.12.2014

• GEBRUIK VAN METADATASTANDAARDEN IN ERFGOEDCOLLECTIES - 17.12.2014

In het kader van het AGORA-project 'Drawings on the web. De tekeningenverzameling van de Koninklijke Bibliotheek van België: identificatie en valorisatie via het web', organiseerde het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek een workshop rond het gebruik van metadastandaarden in erfgoedcollecties. Het Prentenkabinet heeft getracht een schema te ontwikkelen voor de beschrijvingen van prenten en tekeningen op basis van de MARC21-standaarden voor de verwerking van bibliografische gegevens. Tijdens een workshop werd het schema voorgesteld binnen het ruimer kader van de erfgoedcollecties en geëvalueerd en getoetst aan praktijken van andere 'papier' collecties.

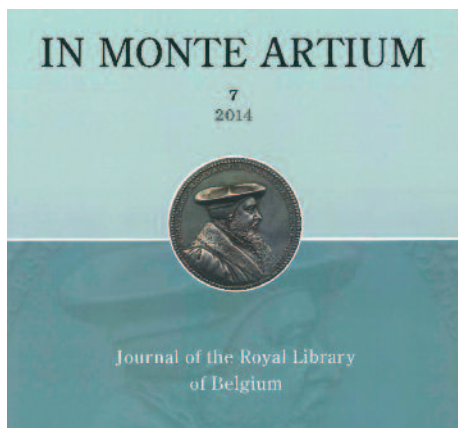
Publicaties

- HIERONYMUS COCK – DE RENAISSANCE IN PRENT

De uitzonderlijk mooie catalogus van de tentoonstelling *Hiëronymus Cock – De renaissance in prent*, die in 2013 overigens werd beloond met een nominatie voor de Cutting Edge award voor het best vormgegeven boek, bevat de belangrijkste tentoongestelde werken, tekeningen en prenten, meer bepaald prenten van Pieter Bruegel de Oude, topstukken uit de verzamelingen van het Prentenkabinet.

- TUSSEN DE LIJNEN. TEKENINGEN VAN OUDE MEESTERS UIT HET PRENTENKABINET VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË

Vijf boekjes in een foedraal stellen de vijf boeiendste tekeningen voor van oude meesters uit de verzamelingen van het Prentenkabinet. Elk boekje beschrijft een van de tekeningen die getrouw werd gereproduceerd en uitvoerig wordt toegelicht door een specialist.

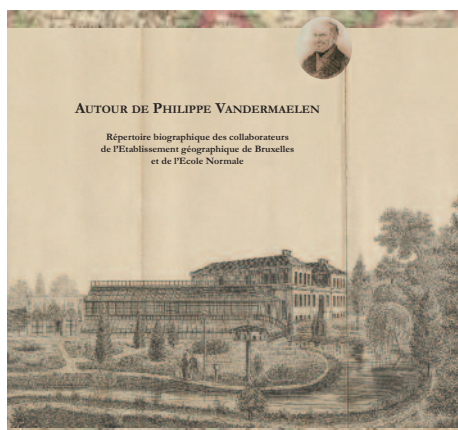

- IN MONTE ARTIUM : JOURNAL OF THE ROYAL LIBRARY OF BELGIUM

In Monte Artium stelt elk jaar artikelen voor in verband met het onderzoek dat wordt gevoerd in de Koninklijke Bibliotheek van België.

2013, vol. 6: resultaten van het onderzoekswerk van medewerkers in uiteenlopende domeinen (bv. munten, muziek, handschriften)

2014, vol. 7: handelingen van het colloquium dat in 2012 plaats had in de Koninklijke Bibliotheek van België rond *Het geïllustreerde boek in België (1800-1865)*

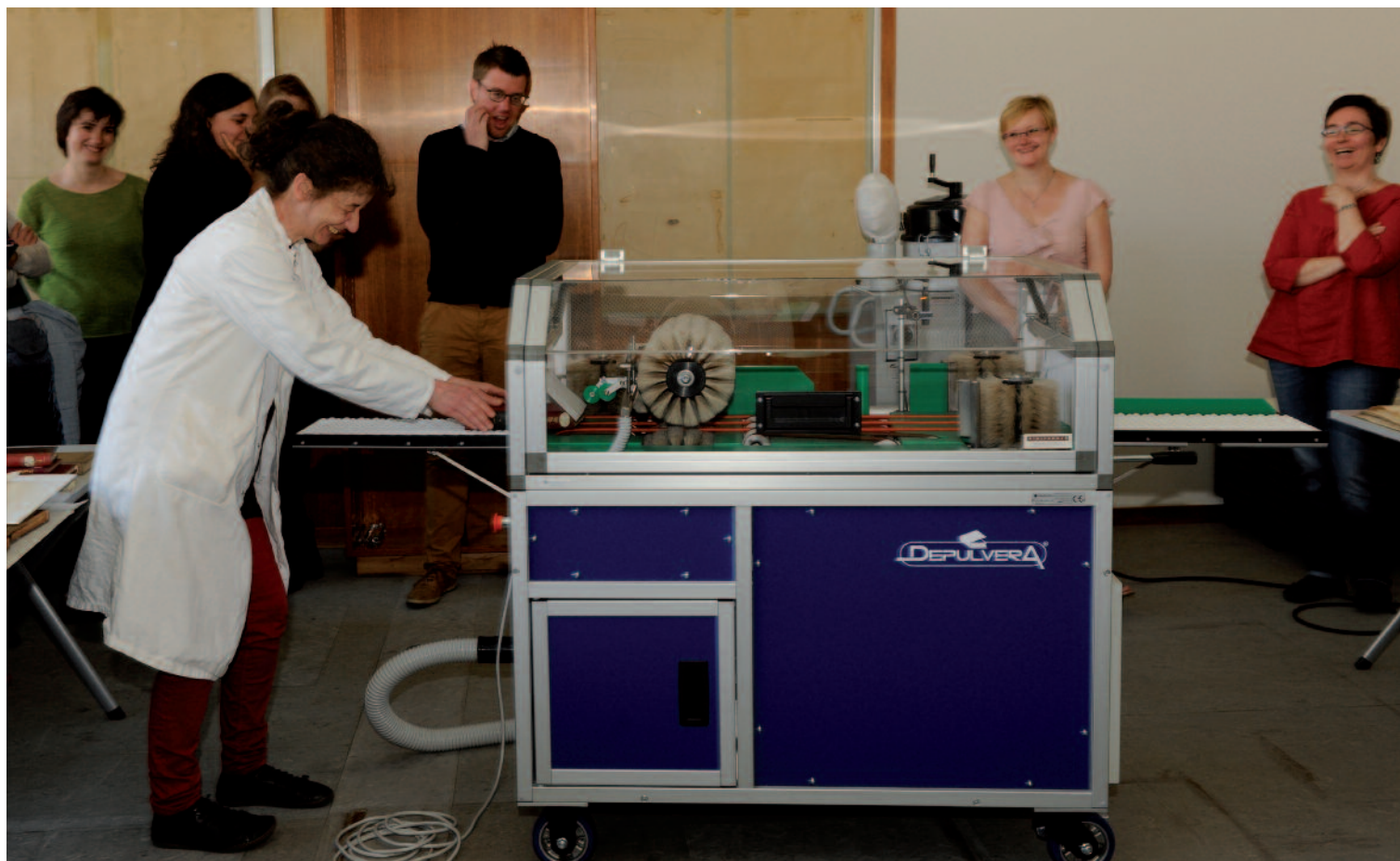

- AUTOUR DE PHILIPPE VANDERMAELEN

Het zesde deel rond de Atlas Universel van Philippe Vandermaelen (het werk van de cartograaf dat tussen 1825 en 1877 tot stand kwam) bevat het levensverhaal – nu eens opmerkelijk, dan weer eenvoudigweg ontroerend – van 273 medewerkers van de geniale geograaf. Het vult de inventarissen aan van kaarten die in het kader van de vorige delen verschenen

Preserveren en restaureren

Om ook in de toekomst wetenschappelijk onderzoek te kunnen blijven verrichten, moet de Koninklijke Bibliotheek haar documenten in optimale omstandigheden bewaren. Dat vraagt om een zorgvuldig bewaar- en restauratiebeleid. De cel 'Preservering en restauratie', opgericht in maart 2012, brengt de specialisten van de verschillende erfgoedafdelingen van de Bibliotheek samen om deze vraagstukken zo goed mogelijk te beheren. Een eerste reeks van tests heeft het nut van deze cel bevestigd, meer bepaald met de aankoop van zeer specifiek materieel zoals de DEPULVERA, een machine die speciaal is ontworpen om uiterst kostbare documenten te reinigen.

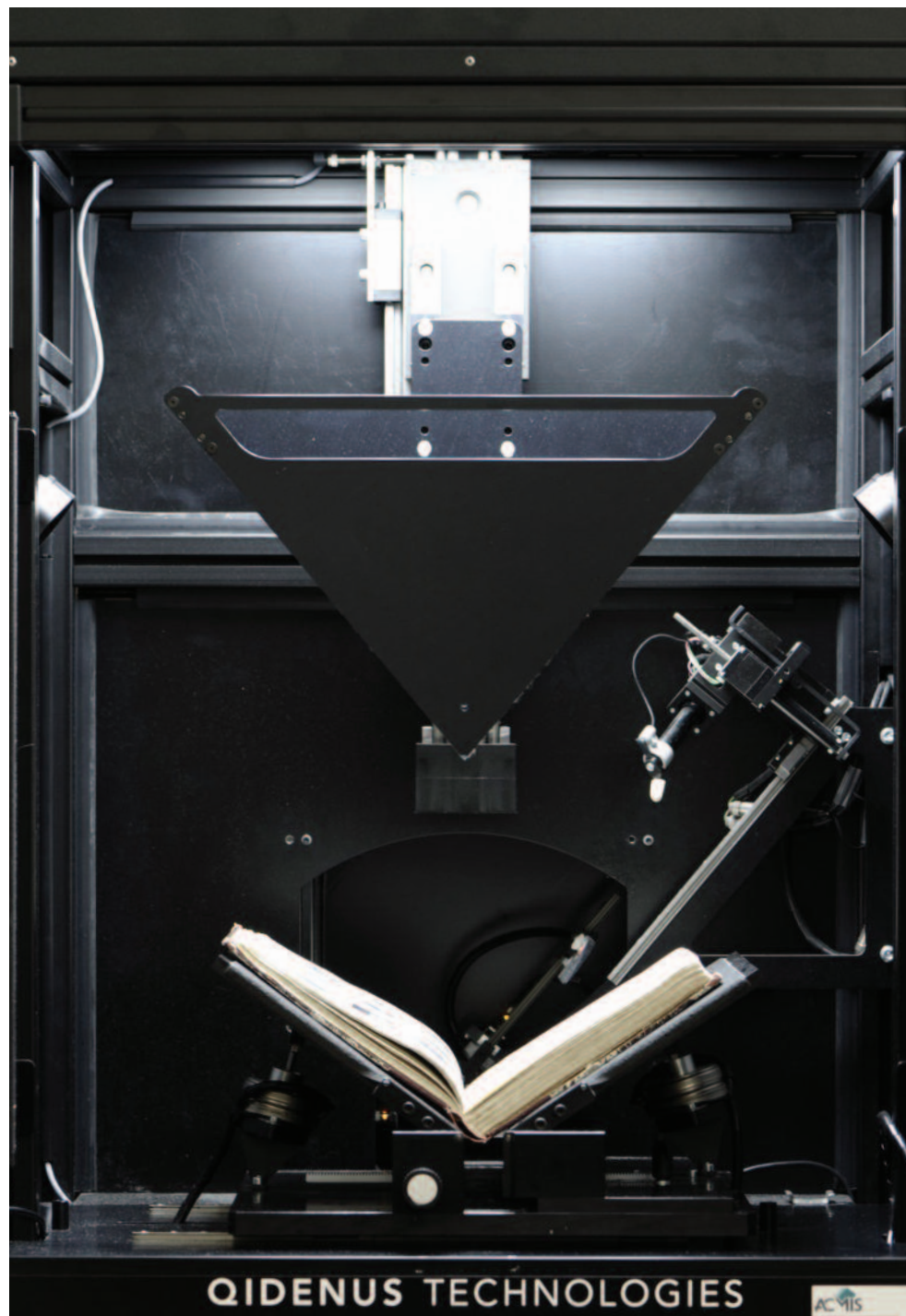

Een ambitieus restauratieprogramma

Een ambitieus restauratieprogramma, dat sinds mei 2013 volledig operationeel is, genoot de gecombineerde steun van twee mecenasen: het fonds Pastoor Manoël de la Serna (Koning Boudewijnstichting) en het Fonds InBev-Baillet Latour. Dit project omvat drie delen:

- de restauratie van de atlas van Jacob van Deventer (ca. 1500-1575: 74 plattegronden van steden in de oude Nederlanden, met aquarel gekleurd);
- de ontsmetting van een reeks met honderden houtsneden uit de 16de eeuw of afkomstig van hedendaagse kunstenaars (bv. aangetast door houtetende insecten);
- de restauratie van de boeken van de oude Koninklijke Bibliotheek (opgericht door de Spaanse koning Filips II) in de collectie van de Stad Brussel en van de boeken afkomstig uit de kloosters en abdijen in het oude hertogdom Brabant.

Digital Humanities

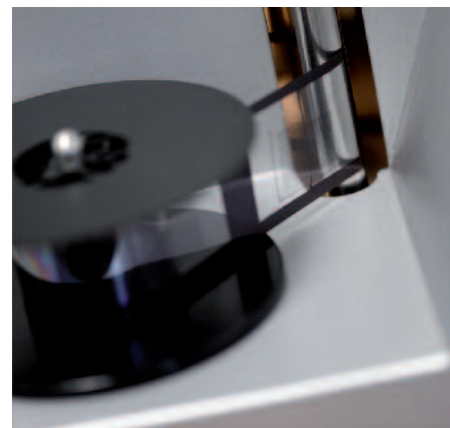
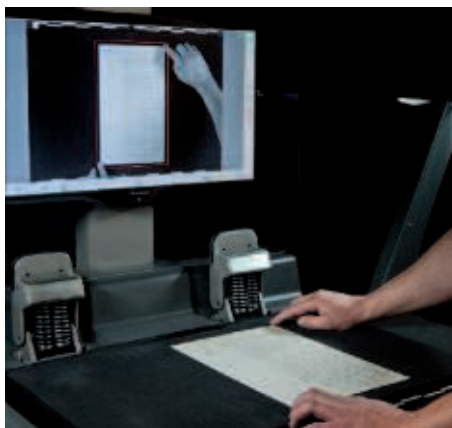
Het publiek toegang bieden tot de verzamelingen is een zeer belangrijk werkpunt. Catalografie, wetenschappelijke studies, digitalisering en verschillende projecten komen alle samen in één en dezelfde beweging om kennis te bevrijden en iedereen de mogelijkheid te bieden om die kennis te raadplegen. Met een doordacht digitaliseringsbeleid blijft de Koninklijke Bibliotheek de toegankelijkheid van haar erfgoed verbeteren voor zowel het grote publiek als wetenschappers.

In 2013 en 2014 stelde de Bibliotheek haar expertise op het vlak van digitalisering van erfgoed ter beschikking van vele partners in uiteenlopende projecten. Bovendien maakte de dienst Digitalisering van de Koninklijke Bibliotheek in 2013 en 2014 meer dan 400.000 scans van handschriften, penningen, kranten, prenten, partituren en tekeningen uit de eigen collecties. Op 90% van deze scans werd het OCR-procedé (optical character recognition) toegepast, waardoor de gedigitaliseerde documenten eenvoudig en gericht kunnen worden doorzocht. Op belgica.kbr.be, de digitale leeszaal van de Koninklijke Bibliotheek, vindt u de resultaten van deze projecten terug.

Een greep uit de projecten 2013-2014:

- DE VERZAMELING TEKENINGEN VAN FÉLICIEN ROPS
In 2014 zijn de Koninklijke Bibliotheek en het Musée provincial Félicien Rops in Namen beginnen samenwerken met het oog op de wetenschappelijke studie, de digitalisering en de online publicatie van de verzameling tekeningen van Félicien Rops die het Prentenkabinet bewaart. In 2014 werden niet minder dan 515 scans gemaakt binnen de muren van onze instelling.
- ALVINUS
Het ALVINUS-project heeft tot doel de collectie van het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek te digitaliseren en online ter beschikking te stellen. In 2014 werden zo 3.685 prenten gedigitaliseerd.
- SCIENTIFICAE ICONOGRAPHIAE COMPENDUM
Het doel van dit project, waarvoor de Koninklijke Bibliotheek samenwerkt met het Nationaal Centrum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen (NCGW), bestaat erin de afbeeldingen in 16de-eeuwse wetenschappelijke publicaties op wetenschappelijk verantwoorde wijze te beschrijven en te digitaliseren. In 2014 werden 3.451 scans gemaakt in het kader van dit project.
- 65.000 PAGINA'S MUZIEKDOCUMENTEN GEDIGITALISEERD
De *Guide Musical* (1855-1917) en het *Annuaire du Conservatoire de Bruxelles* (1877-1980) staan sinds 2013 in gedigitaliseerde vorm ter beschikking van het publiek op een computer bij de Muziekafdeling.
- MICROVERFILMING
De dienst Fotografie blijft microfilms produceren. In 2014:
  - 130 microfilmrollen van Belgische kranten (negatieven + positieven) (in totaal 69.477 opnames)
  - 23 rollen van handschriften (3.932 opnames)
  - 20 rollen kostbare werken (2.985 opnames)
  - 66 rollen van de algemene inventaris van de instelling (gedrukte werken, kaarten en plannen, prenten)
  - 4.823 scans gemaakt op basis van 116 specifieke bestellingen uit de verschillende afdelingen van de Bibliotheek

Europeana Collections 1914-1918

europa
1914-1918

Op 31 januari 2014 werd in de Staatsbibliothek zu Berlin de nieuwe Europese portaalwebsite Europeana 1914-1918 gelanceerd. Deze site geeft toegang tot honderduizenden bronnen over de Eerste Wereldoorlog en is het resultaat van drie digitaliseringprojecten: één voor private documenten (Europeana 1914-1918), één voor openbare documenten (Europeana Collections 1914-1918) en één voor filmdocumenten (EFG 1914). Honderden specialisten uit heel Europa werkten drie jaar lang aan dit nieuwe thematische verspreidingskanaal.

De Koninklijke Bibliotheek van België droeg in grote mate bij tot het succes van dit project door haar deelname aan Europeana Collections 1914-1918. Tien nationale en universitaire bibliotheken uit Groot-Brittannië, Denemarken, Italië, Frankrijk, Oostenrijk, Servië en België verenigden zich in 2011 onder leiding van de staatsbibliotheek van Berlijn rond één ambitie: 400.000 documenten uit hun rijke en unieke collecties met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog virtueel samenbrengen en online toegankelijk maken. De Koninklijke Bibliotheek digitaliseerde in het kader van dit project 14.000 documenten, goed voor 180.000 scans.

Europees collectief geheugen

'Het is door elkaars verhalen en geschiedenis te kennen dat we tot wederzijds begrip kunnen komen. Daarom is het belangrijk zoveel mogelijk verhalen en stemmen uit ons Europees verleden te delen; dankzij Europeana wordt dit mogelijk.'

Patrick Lefèvre, Algemeen directeur
Koninklijke Bibliotheek

Europeana 1914-1918

De website Europeana 1914-1918 werd gelanceerd in juni 2014, aan de vooravond van de herdenkingen van de Eerste Wereldoorlog. Wie op zoek is naar informatie over zijn regio, kan op de portaal-site niet alleen een afbeelding vinden van een Duitse generaal die poseert voor het stadhuis, maar ook foto's die een Italiaanse infanterist van de ruïnes heeft genomen en die in Italië worden bewaard. De site biedt ten slotte ook de kans om deze periode te bestuderen over de grenzen heen en bronnen te vergelijken die afkomstig zijn uit alle gebieden die bij het conflict betrokken waren.

Crowdsourcing – Collection days

Naast het aanbieden van een brede waaier aan documenten, wil het Europeana-project ook een platform bieden voor verhalen van het publiek. Zo werd het grote publiek uitgenodigd om naar de Bibliotheek te komen ter gelegenheid van een van de vier inzamelingsdagen die in 2014 werden georganiseerd, om er hun familieverhalen over de Grote Oorlog te vertellen en hun documenten in verband met dat conflict te laten digitaliseren. Meer dan 100 personen hebben gevolg gegeven aan de oproep en ongeveer 500 uiteenlopende documenten werden in het kader van dit evenement gedigitaliseerd.

Europeana Newspapers

Onder de vele digitaliseringsprojecten van het programma Europeana werkt de Koninklijke Bibliotheek van België mee aan het prestigieuze project Europeana Newspapers, als aangesloten partner. Door de klemtoon te leggen op de kostbare verzameling kranten uit de Eerste Wereldoorlog, worden deze al gedigitaliseerde collecties opgenomen in een corpus op Europees niveau dat nieuwe mogelijkheden biedt op het vlak van onderzoek en exploitatie.

Literaire voetafdruk

Via het wettelijk depot en het e-depot, dankzij schenkingen en met een uitgekiend aankoopbeleid of nog via langdurige bruiklenen verwerft de Koninklijke Bibliotheek dag na dag nieuwe documenten. Een groep catalografen maakt de dagelijkse datastroom toegankelijk voor het publiek. Op de website van de Koninklijke Bibliotheek verschijnt maandelijks de Belgische bibliografie, een overzicht van alle Belgische publicaties.

Wettelijk depot

Deze buitengewone dienst brengt het boekengeheugen van België samen. Als gevolg van de depotplicht die in 1966 van kracht is geworden, worden de collecties van de Koninklijke Bibliotheek jaar na jaar uitgebreid met tienduizenden boeken, kranten, tijdschriften, berichten van het persagentschap Belga en herdenkingsmunten die verschijnen bij Belgische uitgevers of worden gepubliceerd door Belgische auteurs waar ook ter wereld. Al die werken worden in de catalogus opgenomen en vervolgens beschikbaar gemaakt voor het publiek. In 2013 werden 55.256 publicaties toegevoegd aan onze collecties, in vergelijking met 49.811 in 2014, wat neerkomt op meer dan 100.000 publicaties in twee jaar.

E-depot

Sinds 2005 kunnen elektronische Belgische publicaties vrijwillig worden gedeponereerd via het e-depot. Het e-depot zit duidelijk in stijgende lijn. In 2010 werden via deze weg 3.329 publicaties gedeponereerd, in 2013 waren het er al 4.921, in 2014 maar liefst 5.419.

Schenkingen

Jaar na jaar breiden de verschillende erfgoedafdelingen de collecties van de Bibliotheek uit door middel van nieuwe aanwinsten volgens een goed uitgekiend beleid. De Koninklijke Bibliotheek krijgt de nodige ondersteuning om stukken te verwerven, via aankopen, bewaargevingen of giften. In 2013 en 2014 zijn maar liefst 5.000 stukken via deze weg opgenomen in het Belgisch erfgoed.

Speciale fondsen: doorlopend schenkingen

In 2013 en 2014 zijn meer dan 3.000 werken opgenomen in de collecties van de Koninklijke Bibliotheek dankzij speciale fondsen. 'Professor Jacques Thiry', 'Irène Rosenstein', 'Frères des écoles chrétiennes – Ciney', 'Macedonian literature', het zijn stuk voor stuk namen die voorkomen op de lijst die deze gulle schenkers met tal van werken blijven verrijken. Deze speciale fondsen maken het mogelijk specifieke collecties als één geheel te bewaren en de samenhang van de bibliotheken van deze verzamelaars en instellingen te verzekeren.

Nieuwe stukken in het Penningkabinet

Dankzij de Vrienden van de Koninklijke Bibliotheek zijn meerdere stukken opgenomen in het erfgoed dat het Penningkabinet beheert. U ziet hier de halve arendsgroot van Gwijde van Dampierre, een zeldzaam zilverstuk dat in Damme werd geslagen en waarvan slechts twee exemplaren bekend zijn.

De prenten van Gaston Bertrand

De Stichting Gaston Bertrand schonk 15 nieuwe prenten van deze kunstenaar aan de Koninklijke Bibliotheek. Gaston Bertrand (1910-1994) was leerling aan de Academie van Brussel en was tegelijk schilder, tekenaar en graveur.

Aanwinsten

De dienst Aanwinsten voerde in 2014 niet minder dan 11.410 monografieën en seriewerken in. De Bibliotheek breidt haar verzamelingen voornamelijk uit met hedendaagse publicaties in de domeinen die haar voorkeur wegdragen, i.e. de mens- en sociale wetenschappen. Zeer mooie stukken komen ook terecht in de collecties van de erfgoedverzamelingen: door in te zetten op de deskundigheid van haar personeel slaagt de Bibliotheek erin om kwaliteitsvolle stukken aan te kopen tegen een vrij beperkte prijs, steeds volgens haar aanwinstenbeleid.

Een nieuwe boekband met signatuur van H.D. Dallye

De Bibliotheek kocht in 2013 deze luxueuze boekband die een missaal in folioformaat van A. Moretus (1795-1865), de voorlaatste eigenaar van de Officina Plantiniana in Antwerpen, omsluit. Dit exemplaar is afkomstig van de Sint-Servaaskerk in Wemmel. De band is gemaakt van goudgestempeld marokijn en is voorzien van een decor in neorocaille, bestaande uit een spel van kromme en rechte lijnen, gestileerde en florale stempels, sommige gehooft met zilver en groen om rozentuilten te vormen. De band heeft twee sloten van verguld koper die zeer fijn zijn bewerkt.

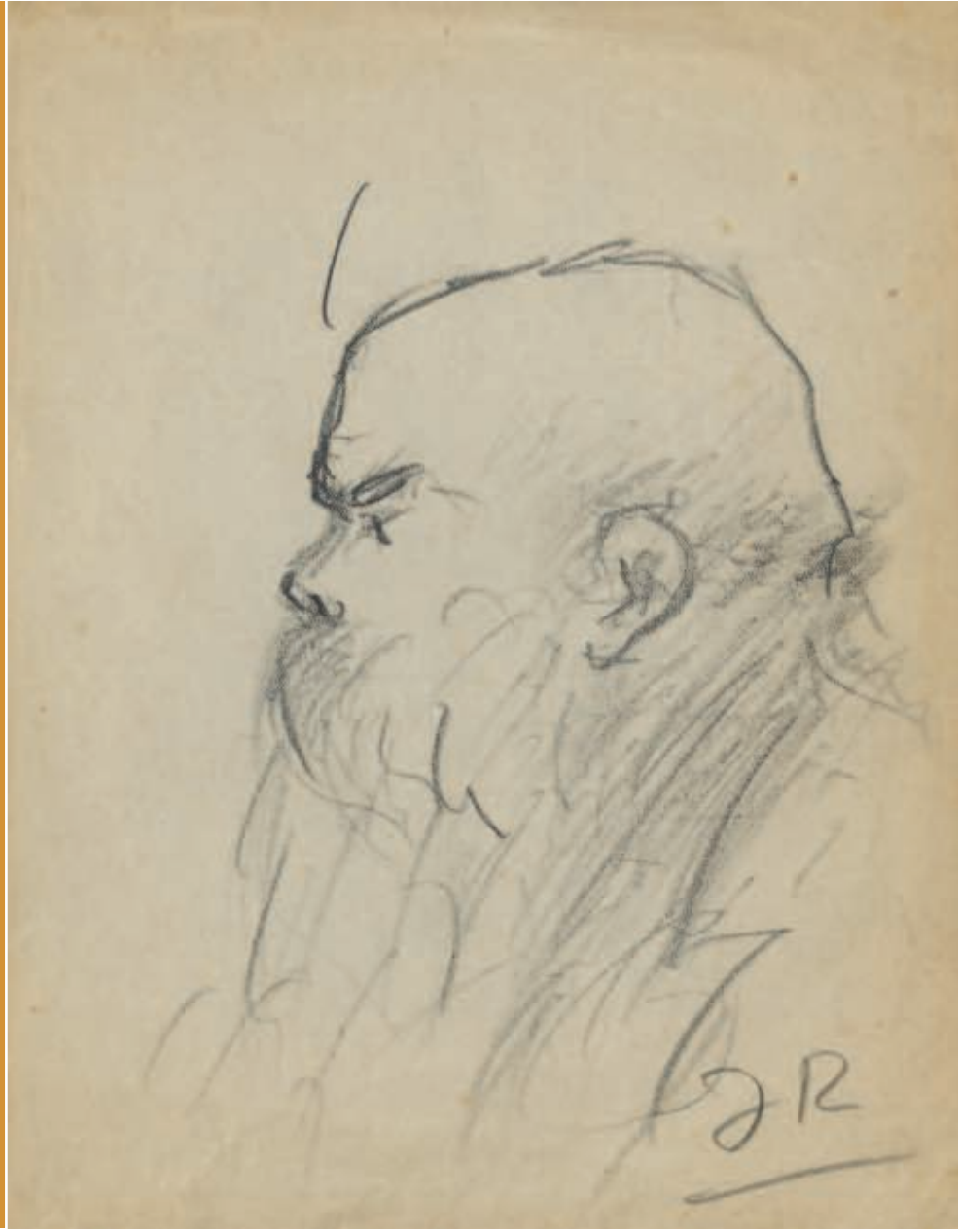

Twee keukentraktaten

De Koninklijke Bibliotheek heeft twee prachtige keukentraktaten verworven. *La cuisinière bourgeoise* is een traktaat van de beroemde Franse kok uit de 18de eeuw, Menon, nieuwe uitgave, Brussel, in de editie door François Foppens van 1756. Het andere verworven traktaat heet *De nieuwe wel ervaren Nederlandsche Keuken-meyd en confituer-maekster*, Brussel: by J.B. Jorez, 1775 (LP 15.464 A). Ze worden toegevoegd aan de vele werken in dit genre die de Koninklijke Bibliotheek al bezat en die van alle eeuwen dateren.

Een portret van Paul Verlaine

De Koninklijke Bibliotheek van België kon een uitzonderlijke tekening kopen: een onbekend portret van de dichter Paul Verlaine door Jehan Rictus, een hevig anarchist, auteur van *Les Soliloques du pauvre*. Jehan Rictus, een populair karikaturist en een intimus en vriend van Toulouse-Lautrec en Aristide Bruant, ontmoette Verlaine in het cabaret Le Chat noir. Ze waren vaste gasten van dezelfde kroegen in het Quartier latin in Parijs en tussen twee glazen absint door liepen ze elkaar tegen het lijf bij de krant *La Plume*. Dit portret van de auteur van *Romances sans paroles* dateert van 1895. Het portret wordt toegevoegd aan een kostbaar fonds dat bestaat uit de juridische stukken van het proces Rimbaud – Verlaine dat in 1873 te Brussel werd gevoerd; verder bevat dit fonds brieven van beide dichters, getuigenissen en ook het pistool dat Verlaine gebruikte. De meeste stukken worden tentoongesteld in het kader van de tentoonstelling *Verlaine, cellule 252 : Et Verlaine tira sur Rimbaud* die in 2015 plaats heeft te Bergen, Europese culturele hoofdstad.

Langdurige bruiklenen

De Koninklijke Bibliotheek geniet erkenning om de kwaliteit van de omstandigheden waarin ze haar collecties bewaart. Ze krijgt regelmatig stukken in bewaring voor onbepaalde duur. Hieruit blijkt het vertrouwen dat prestigieuze organisaties zoals de Koning Boudewijnstichting in onze instelling stellen.

Hans Bol

Enkele tientallen voorbereidende tekeningen van de Mechelse landschapsschilder Hans Bol werden door de Koning Boudewijnstichting in bewaring gegeven. Ze worden in 2015 tentoongesteld in de Bibliotheek en zullen ook het voorwerp zijn van een publicatie.

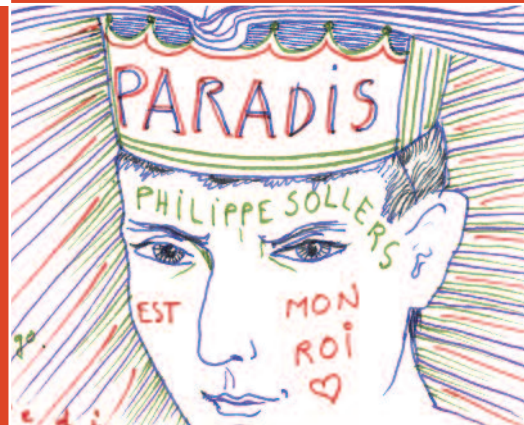
De langste briefwisseling die bekend is tussen twee auteurs

Van 1958 tot 2008 voerden Philippe Sollers en Dominique Rolin een vurige correspondentie waarbij ze soms tot drie brieven per dag naar elkaar schreven. Met 3.500 autografische brieven en 34 schriften van het intiem dagboek van de Belgische romanschrijfster getuigt dit geheel van de vele jaren van 'onstuimige liefde' tussen deze twee figuren van de 20ste-eeuwse letterkunde. De ontmoeting tussen de Franse schrijver, stichter van het tijdschrift *Tel Quel*, en de Belgische romanière had een grote invloed op het vervolg van hun schrijverscarrière. Philippe Sollers werd een van de hoofdfiguren in de romans van Dominique Rolin, in de huid van het personage Jim, bijvoorbeeld in *Trente ans d'amour fou*. Dit uitzonderlijk fonds, dat de Koning Boudewijnstichting in bewaring heeft gegeven bij de Handschriftenafdeling van de Bibliotheek, staat vanaf nu ter beschikking van onderzoekers en studenten die het willen bestuderen.

Philippe Sollers en Dominique Rolin schreven elkaar 15.000 liefdesbrieven. Hun briefwisseling werd aan de Belgische staat nagelaten

(Le Soir, 21 maart 2014)

Op ontdekking, bij ons en elders

Waar vroeger zo goed als elke student – of toch zeker de studenten in de menswetenschappen – uren en uren grasduinde in de collecties van de Bibliotheek, zien we dat het aantal consultaties vandaag stagneert, ondanks een duidelijke stijging van de bezoekersaantallen. Midden op de Kunstberg is de Koninklijke Bibliotheek een plaats geworden waar mensen komen leren, nadenken, studeren, beleven en ontspannen. Van een oord van contemplatie en studie evolueert de instelling naar een plek van culturele en intellectuele uitwisseling.

Studenten en onderzoekers

Het publiek vond in 2013 en 2014 173.484 keer de weg naar de verschillende leeszalen van de Koninklijke Bibliotheek. De Bibliotheek kent een trouw publiek, maar ook nieuwe lezers vinden de weg naar de instelling: de voorbije twee jaar werden 26.060 lezers lid van de Koninklijke Bibliotheek.

Cultuurliefhebbers en toeristen

Het publiek van de Koninklijke Bibliotheek bestaat niet alleen uit onderzoekers en studenten. Omdat de Koninklijke Bibliotheek veel inspanningen levert om haar patrimonium voor een zo breed mogelijk publiek tot leven te wekken en het zowel in binnen- als buitenland bekend te maken, komen ook heel wat cultuurliefhebbers en toeristen over de vloer.

22.731 unieke bezoekers bezochten in 2013 en 2014 een van de vele evenementen, activiteiten of tentoonstellingen die plaatsvonden in de Koninklijke Bibliotheek. Van de permanente tentoonstelling LIBRARIUM tot middagconcerten, tijdelijke tentoonstellingen, rondleidingen en workshops.

De tentoongestelde schatten

Het tentoonstellingsbeleid omvat zowel projecten intra muros als extra muros. In het eerste geval gaat het om projecten van grote of minder grote omvang die voor het publiek toegankelijk zijn binnen de muren van de Koninklijke Bibliotheek. Sinds 2014 worden er ook in de algemene leeszaal thematentoonstellingen georganiseerd die de aandacht vestigen op de buitengewone hedendaagse verzamelingen van de Bibliotheek. Daarnaast zijn er grootschaligere tentoonstellingen die veel publiek op de been brengen, zoals de tentoonstelling in het kader van de 150ste verjaardag van de geboorte van Henri van de Velde of SHOCK! 1914..., een samenwerking met het Rijksarchief in België en het CEGESOMA. In het tweede geval gaat het om tentoonstellingen op andere gerenommeerde plaatsen waaraan de medewerkers van de Koninklijke Bibliotheek actief meewerken.

In de Algemene leeszaal van de Koninklijke Bibliotheek

Acht vitrines over Indologie: ter gelegenheid van Europalia India

Foto(boeken)tentoonstelling

Henri van de Velde. Brieven van architecten

(26.09.2013 – 30.11.2013)

In het jaar dat architect Henry van de Velde 150 jaar zou worden organiseerde de Koninklijke Bibliotheek van België in samenwerking met het Vlaams Architectuur Instituut de tijdelijke tentoonstelling *Henri van de Velde. Brieven van architecten*.

Tussen de lijnen

Tekeningen van oude meesters uit het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek van België

In het kader van het project AGORA

Tussen de lijnen.

Tekeningen van oude meesters uit het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek van België.

(26.11.2014 – 14.02.2015)

Een tentoonstelling met vijf emblematische tekeningen die in het kader van het AGORA-project werden bestudeerd. De tentoonstelling valoriseerde dit project dat tot doel heeft om de oude tekeningen uit de collecties van de Bibliotheek voor de eerste keer in hun geheel te bestuderen en online toegankelijk te maken.

632 shockgazetten

Op het einde van hun bezoek aan de tentoonstelling SHOCK! 1914... kregen alle bezoekers de kans om via de gratis applicatie een eigen voorpagina voor de krant te maken en die te delen op de sociale media. Er rolden 632 kranten van de pers, waarvan er 216 op de speciale themawebsite www.shock1914.be gepubliceerd werden.

SHOCK! 1914... Wat als er morgen oorlog uitbreekt

(11.09.2014 – 7.03.2015)

Als er vandaag oorlog uitbreekt, dan verspreidt dat nieuws zich razendsnel, maar zonder radio, tv of internet werd het nieuws 100 jaar geleden op een heel andere manier verspreid. Affiches en kranten brachten het nieuws. Hoe beleefde de bevolking de eerste weken van de oorlog? En welke rol speelden de media? Tussen de vele evenementen naar aanleiding van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog bood de Koninklijke Bibliotheek met haar historische krantencollectie een unieke invalshoek.

Onze collecties reizen de wereld rond

De schatten die de Koninklijke Bibliotheek bewaart, worden niet alleen tentoongesteld binnen de eigen muren. Elk jaar opnieuw leent de Bibliotheek heel wat stukken uit voor tentoonstellingen in binnen- en buitenland. In 2013-2014 werden op die manier maar liefst 700 stukken uit de collecties van de Bibliotheek 'buiten haar muren' tentoongesteld. Zo viel James Ensors tekening 'Intrede van Christus in Brussel' de voorbije zomer in het Getty Museum in Los Angeles te bewonderen. In het najaar van 2014 was het de beurt aan 'De verzoeking van de Heilige Antonius' van Félicien Rops, die naar het Chicago Institute of Art reisde. Nog een voorbeeld: 54 Griekse munten werden tentoongesteld in de Getty Villa in Malibu en vervolgens in het Museum of Art in Cleveland.

Hieronymus Cock – De Renaissance in prent

(14.03.2013 - 09.06.2013 / 18.09.2013 - 15.12.2013)

In 2013 richtte de opmerkelijke tentoonstelling rond de renaissance-uitgever Hiëronymus Cock de schijnwerpers op de uitzonderlijke collectie met meer dan honderdvijftig kostbare en kwetsbare gravures en tekeningen van het Prentenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek van België. Dit was het resultaat van de uitstekende samenwerking tussen het Museum M in Leuven (eerste plaats van de tentoonstelling), de Fondation Custodia – Collection Frits Lugt in Parijs (tweede plaats van de tentoonstelling) en het Studiecentrum voor Middeleeuwse Kunst (KU Leuven).

Workshops en rondleidingen

Workshops, thematische rondleidingen voor volwassenen, kinderen of gezinnen ..., er zijn in de Koninklijke Bibliotheek heel wat mogelijkheden om aan publiekswerking te doen. Sommige workshops komen rechtstreeks tegemoet aan pedagogische doelstellingen die in de klas worden ontwikkeld: lezen van en omgaan met de media, informatie verwerken, schrijven. De activiteiten voor het publiek worden vandaag georganiseerd in 'seizoenen', telkens van september tot december en van januari tot juni, om beter aan te sluiten bij de programma's van andere cultuurinstellingen.

Making the News:

een workshop in het teken van het nieuws

Deze nieuwe workshop, bestemd voor leerlingen van het 4de tot het 6de jaar van het middelbaar onderwijs, werd uitgewerkt naar aanleiding van de tentoonstelling SHOCK! 1914... De deelnemers worden rechtstreeks geconfronteerd met de media en met informatieverwerking. Met een gebeurtenis (de slachtpartij in 1914 in Leuven, een van de martelaarssteden) en een krant die morgen bij de lezer moet belanden gaan ze aan de slag met een grote hoeveelheid aan informatie om te verwerken: persberichten, getuigenissen, foto's. Wat kies je eruit? En wat wil je je lezers vertellen? Via deze ludieke enscenering kruipen de leerlingen in de huid van een journalist die editoriale keuzes moet maken. Dit gebeurt allemaal via een website. Het is een andere manier om de geschiedenis te benaderen door het prisma van de informatie, terwijl je leert wat er in het verleden is gebeurd. De kwaliteit en vindingrijkheid van deze workshop werden beloond met een nominatie in de categorie 'Mediawijsheid' van de Bib Web Awards 2015 die de Bibliotheekschool van Gent organiseert.

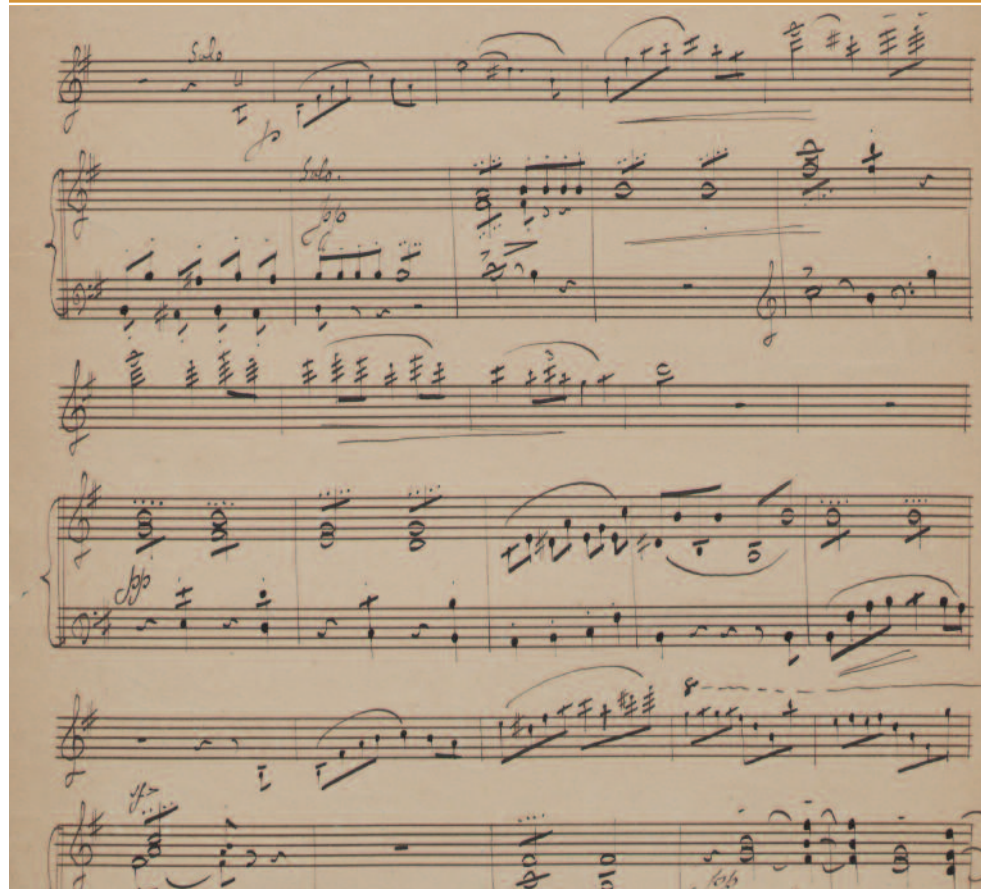
Middagconcerten

Van de 12 concerten die in 2013-2014 werden georganiseerd, was de recreatie van het onuitgegeven werk van Eugène Ysaÿe ongetwijfeld een bijzonder evenement. Op te merken valt eveneens het partnerschap dat in 2013 werd aangegaan met de Muziekkapel Koningin Elisabeth, dat aanleiding geeft tot één concert per seizoen, evenals het partnerschap met het Koninklijk Conservatorium van Brussel, waarmee een publieke audities werd georganiseerd in februari 2014.

De recreatie van 'Légende norvégienne' van Eugène Ysaÿe

In 2014 werden de muziekverzamelingen van de Koninklijke Bibliotheek van België verrijkt met de autografische partituur van 'Légende norvégienne', een onbekend werk van de Belgische vioolvirtuoos Eugène Ysaÿe. In de lente van 1882 toerde Eugène Ysaÿe in Noorwegen en tijdens deze tournee ontmoette hij Edvard Grieg; hij componeerde dit stuk voor viool en piano. 'Légende norvégienne', dat sinds het einde van de 19de eeuw in handgeschreven vorm was blijven bestaan, werd op vrijdag 17 oktober gerecreëerd ter gelegenheid van het openingsconcert van het seizoen 2014-2015 'Muzikale schatten van de Koninklijke Bibliotheek van België', door de violist Marc Bouchkov, finalist van de Koningin Elisabethwedstrijd 2012, en zijn vaste pianist, Georgiy Dubko.

Evenementen

Van Museum Night Fever over het Kunstenfestivaldesarts tot de nocturnes, de Koninklijke Bibliotheek staat in het middelpunt van de culturele dynamiek in Brussel en in België. Er is altijd wel iets te doen in de Bibliotheek en mensen van alle horizons lopen elkaar er de hele dag tegen het lijf.

- **TIME HAS FALLEN ASLEEP IN THE AFTERNOON SUNSHINE – 05.2013**
Tijdens het Kunstenfestivaldesarts in mei 2013 vormde de Bibliotheek het decor van de voorstelling 'Time has fallen asleep in the afternoon sunshine', een project van de Noorse kunstenares Mette Edvardsen. De bezoeker kon een persoonlijke vertelsessie bijwonen om een 'levend' boek te lezen. Enkele performers hadden boeken ingestudeerd en vormden zo samen een collectie van levende boeken.
- **PICTURE YOUR BOOK (09.2013 – 12.2013)**
Dit artistiek en participatief project nodigde het publiek uit om de omslag van hun favoriete boek te illustreren; het project liep van september tot november 2013. Collage, tekening, foto of schilderwerk ..., alle methoden werden in aanmerking genomen door de jury die de opdracht kreeg de beste cover uit te kiezen. De eerste prijs bestond in de tentoonstelling van een dertigtal van deze tekeningen gedurende het hele jaar 2014 in de vitrines van de Koninklijke Bibliotheek.
- **OPENDEURDAG: Hemels of hels? – 28.04.2013**
Tijdens de opendeurdag stelden alle afdelingen hun deuren open en lieten ze het publiek kennis maken met de collecties. Er waren heel wat boeiende animaties voorzien, zoals een ontdekkingsparcours, exclusieve rondleidingen, theater, workshops linogravure en zelfs een 'dilemmasofa'...
- **ERFGOEDDAG 2014: Grenzeloos – 27.04.2014**
Tijdens Erfgoeddag zetten we de afdeling Chalcografie in de kijker, die meer dan 8.000 originele zinken, koperen en stalen platen bewaart. De bezoeker kon doorlopend demonstraties van het afdrukken van deze prenten bijwonen of tijdens de rondleiding 'De stad in prenten' ontdekken hoe de Kunstberg door de eeuwen is geëvolueerd.
- **OPEN MONUMENTENDAGEN 2014: 'De Koninklijke Bibliotheek van België ontsluit'**
De Koninklijke Bibliotheek van België bewaart niet alleen een uitzonderlijk erfgoed, maar is ook gehuisvest in een buitengewoon gebouw waar tal van vragen opduiken: hoe kunnen we de dragers van onze herinneringen bewaren? Hoe moeten we ze beschikbaar maken voor het publiek zonder hun voortbestaan in gevaar te brengen? Met welke (nieuwe) middelen moeten we dat doen? Met de tentoonstelling SHOCK! 1914... als toegangspoort maakte het publiek tijdens de Open Monumentendagen 2014 kennis met de manieren waarop archieven en bibliotheken hun doelstellingen verwezenlijken inzake conservering, digitalisering, exploitatie en terbeschikkingstelling van het erfgoed.
- **SHELL SHOCK – 10.2014**
In het kader van de herdenking van WO I werd een partnerschap aangegaan met De Munt rond een voorstelling die in Brussel werd gecreëerd, *SHELL SHOCK, A Requiem of War*, op basis van gedichten van Nick Cave, op muziek gezet door de Belgische componist Nicholas Lens en in scène gezet door de Belgisch-Marokkaanse choreograaf Sidi Larbi Cherkaoui. Het doel was de leerlingen die de voorstelling bezoeken zo goed mogelijk voor te bereiden door hen de kans te bieden een bezoek te brengen aan de tentoonstelling SHOCK! 1914... en aanvullend deel te nemen aan de workshop *Making the News*.

LIBRARIUM

In de vaste tentoonstellingsruimte die gewijd is aan de geschiedenis van het boek en het schrift worden de tentoongestelde stukken elk kwartaal vervangen. Om de drie maanden ontdekt de bezoeker dus een nieuw LIBRARIUM. In 2014 stonden twee van deze wisselingen van stukken in het teken van een specifiek thema, met in de zomer een LIBRARIUM in het teken van de muziek en in september nog een bijzondere selectie van documenten in verband met de Eerste Wereldoorlog ter gelegenheid van de opening van de tentoonstelling SHOCK! 1914...

Activiteiten in het hart van LIBRARIUM, rondleidingen, workshops en audiogids bieden eender welke bezoeker de kans deze plek te ontdekken vanuit een bijzondere invalshoek. Leerlingen van het 1ste en 2de leerjaar volgen een gids die tevens een beetje tovenaars is en ontdekken het alfabet, boeken, kleuren en verhalen. Op Museum Night Fever in maart 2014 ontdekten 1.900 mensen deze plek, met een bijzondere workshop 'Pimp my book', een concert en performances. In november 2013 opende LIBRARIUM zijn deuren dan weer tijdens een nocturne van de Brusselse musea.

LIBRARIUM en 'Retour aux sources'

De nieuwe RTBF-uitzending rond historische thema's, 'Retour aux sources', toert LIBRARIUM om tot een televisiestudio. Sinds maart 2014 worden hier om de twee weken, en dit nu al twee seizoenen, de interviews opgenomen met de verschillende commentatoren van de films die worden vertoond. De uitzending toont immers gespecialiseerde documentaires, maar ook ontmoetingen met specialisten die de documentaires becommentariëren en een lokale toets toevoegen door de verhalen in de film te koppelen aan de Belgische realiteit. Op deze manier stond LIBRARIUM elke week in het middelpunt van de belangstelling op de openbare zender en konden duizenden televisiekijkers kennis maken met deze plek.

© Jean-Michel Clajot 2015

Royal Library Meeting Center

Met de opening in 2014 van twee nieuwe ruimtes, de Royal Sky Room 1 en 2, en de renovatie van de Park Room, opende het Royal Library Meeting Center zijn deuren voor nieuwe evenementen en konden nieuwe bedrijven en nieuwe groepen worden aangetrokken. Tegelijk werd het hele cateringaanbod herzien om nog beter aan vragen van klanten tegemoet te komen.

Paleis van Karel van Lotharingen

In deze schitterende vleugel van het voormalig Paleis van Karel van Lotharingen liggen de leeszalen van de afdeling Kaarten en plannen en van het Prentenkabinet. In 2013 en 2014 werden de schijnwerpers gericht op het Paleis van Karel van Lotharingen aan de hand van verschillende initiatieven: middagconcerten in de rotonde, tentoonstellingen, persconferenties ... In het kader van de Open Monumentendagen in september 2013 opende het Paleis zijn deuren voor een volledig weekend. In februari 2014 vond er een wel heel origineel modedefilé plaats in het kader van Museum Night Fever, waarbij 12 jonge designers zich door de 18de eeuw lieten inspireren om hun bijzondere collecties voor dit evenement te creëren. Naar jaarlijkse gewoonte was er een nocturne van de Brusselse musea: in 2014 viel die samen met de opening van de tentoonstelling 'Tussen de lijnen' in het Paleis.

Handwritten text on the book's endpaper, likely a title or inventory entry, including the words "de" and "font".